

umetnosti. Ako namreč odštejemo eterno-romantični par, Pogodina in lepo Klaro, ki vežeta pravljичno dejanje z realno-umetniškim in svetskim, najdemo, da so vsi junaki kljub svoji bolno-sanjavi naravi in smešnim donkišotskim gestam božanstveno domišljavih umetnikov dečki zdravih src in obisti, v katerih tiči bolj ali manj določno izraženo stremljenje, da bi prišli iz te meglene atmosfere sanj na solnčno poljano zasigurane realnosti in zavarovane eksistence. Celo Pogodin in njegova lepa Klara gojita v srcu to čuvstvo, dasi le potom pravljичne kraljične, ki jima naj pošlje balo in bogate poročne darove. Janez Cesar je velik oboževatelj umetnosti, sanjač in romantik, sicer pa junak, da malo takih pod slovenskim klobukom, zato pa se mu tudi posreči, da z ogoljenim suknjičem in z romantičnimi gradovi v oblakih snubi in dobi bogato edinko, katere mati ima lepo vilo in 30.000 K v hranilnici. Najbolj originalen korenjak in najbolj zakrvnjen umetnik je pač slikar Matija, ki nima drugega kot pošteno in neomajno samozavest in ljubezni žejno srce, pa malo sreče in še manj zmisla za — realni svet. Pisatelj Svetel je pač menda slab pesnik, zato pa med brati najtreznejši mislec, ki se ne ustraši vreči preko plota vse umetniške maškarade in pogledati pravemu in surovemu življenju naravnost v obraz: postati hoče apostol socialne ideje. Sicer pa nima skoro nikomur več oznanjati svojih novih nauk, kajti družba se je razpršila, realno stremljenje je raztrgalo rožnate vezi, le slikar Matija, čigar globokaljubezen je šla že od začetka preko mej fantastnega sveta na pota, koder je s trdo ного hodila preprozajična njegova ljubica. Sploh so ženska lica očrtana, čeprav večinoma bolj površno, vendar vseskozi z bolj konkretnimi in določnimi potezami. Radi tega nas ne preseneča niti zaključek, ki se vrši na trdih tleh realnosti, katere žrtev postaneta pred vsem Svetel in njegova ljubica, ki vzame tercijskega suroveža, grdega usnjarskega delavca Franceta, prisiljena v to po brezsrčni svoji teti, ne da bi storil njen ideal, sedanji socialist Svetel, korak v njeno obrambo in rešitev. Če pomislimo na Cesarjevo svatbo z romantično Rožo na eni, na drugi strani na svatbo nežne Cilice s polomljenim Francetom, spoznamo ves prepad, ki zija med ideali in resničnostjo, med bojnim svetom naših sanjačev-umetnikov in svetom, ki ga žive navadni ljudje. Zdi se, kakor da je hotel Golar pripeljati s tem zaključkom glavnega dejanja svoje nekdanje tovariše — ad absurdum. Da naredijo take skrajnosti, v katerih se giblje dejanje našega umotvora, na površnega opazovalca lahko vtisk neubranosti, se mi zdi razumljivo, ne smelo pa bi to biti pri človeku, ki piše kritike in misli, da razume — umetnost.

Dr. Iv. Merhar.

Novak Fr: Slovenska stenografija. Prvi del. Korespondenčno pismo. Druga, novo prirejena izdaja. Založila Katoliška bukvarna. Tiskala Katoliška tiskarna. Lito-grafirala tiskarna J. Blasnikovih nasl. V Ljubljani 1910. V. 8. 76 litogr. str., 37 str. teksta. Cena nevez. K. 3.—

Iz skromnih početkov se je razvila slovenska stenografija do današnje dovršenosti. Prvi se je bavil s prevajanjem Gabelsbergerjevega nemškega stenografskega sistema na slovenski jezik okr. šolski nadzornik Fr. Hafner v Slov. Gradcu. Ta poskus iz l. 1876. je ostal marsikomu dolgo časa neznan, kaj šele, da bi prišel do praktične uporabe. Objavil ga je pred par leti zagrebški „Stenograf“. Istega leta kakor Hafner je dovršil prof. Ant. Bezenšek svoj prevod ter ga objavil v svojem „Jugoslavjanskem stenografu“; pozneje ga je nekoliko popravil in izdal kot učno knjigo v založbi „Matica Slovenske“ (1893). Tega prevoda so se z vnemo poprijeli slovenski gimnazijci posebno v Ljubljani, Celju in Mariboru. Nastali so stenografski krožki, ki so bili s prof. Bezenškom v vednem stiku in dobivali od njega potrebnih

pojasnil. Taka avtentna interpretacija je bila potrebna, ker je bila učna knjiga pomanjkljiva, brez pravega sistema, nekateri deli so bili samovoljno in prisiljeno obdelani, n. pr. nekateri samoznaki in „zlogotvorni r“, ali pa pomanjkljivo, n. pr. medpone in končnice. Kljub temu je knjiga dobro služila.

L. 1898. je izdal prof. Magdić, starosta hrvatskih stenografov, slovensko stenografijo, ki pa se ni mogla tako udomačiti kakor Bezenškova; imela je svoje slabosti in je vrhutega naredila vtisk, da je le plod konkurence med Bezenškom in Magdićem.

Bila je torej velika razkosanost in negotovost v slovenski stenografiji. Vedno bolj in bolj se je kazala potreba, ustvariti nekaj enotnega. To nalogo je izborno rešil prof. Novak s svojo učno knjigo iz l. 1900. Ta knjiga ni bila v prvi vrsti namenjena šolskemu pouku, temveč je hotela odpraviti razne negotovosti takratne stenografske pisave, ustvariti zanesljiv sistem in stenografijo nekako kodificirati. Odtod njena obširnost. V tej knjigi je uvedel avtor nov praktičen znak za črko „v“, mojstrsko obdelal medpone, končnice in členice, Bezenškovo nepraktično teorijo o zlogotvornem r pa odpravil in jo nadomestil z „združevanjem“ soglasniških znakov.

Po desetih letih je priredil prof. Novak novo izdajo, ki se od prejšnje precej razlikuje. Kot pretežno šolska knjiga ni urejena po sistematični metodi kakor prejšnja, temveč po praktični ali takozvani kalkuljuči, ki jo nahajamo tudi v najmodernejših nemških učnih knjigah. Po tej metodi se obravnava najprej najlažja tvarina, potem pa polagoma vedno težja. Pravila so skrčena na minimum. Knjiga se odlikuje in razlikuje od prve izdaje tudi po velikem številu praktičnih vaj, kar šolski pouk zelo olajšuje in mu podaja več zanimivosti. Dovršenost knjige bi bila še večja, ko bi bil stenogram uvrščen med tipografskim delom kakor v nekaterih nemških knjigah, n. pr. Fischerjevi, Kramsallovi i. dr. Toda s tem so združene tehniške težkoče, katerih ob sedanjih razmerah še ni bilo mogoče premagati. — Tudi v stvarnem oziru se knjiga razlikuje od prve izdaje. Odpravljen je znak za končni „š“, izpremenjeno je vlaganje črke „v“ v f, g in h, ki je sedaj isto kakor pri črki „p“ — „Stikanje“ soglasniških skupin: rg, rm, rp in rku je nadomeščeno s „stesnjevanjem“, kar velja tudi za zlogotvorni r. Isto izpremembo je opaziti pri zlogih: krč, drč, vrč, trč, trd, krd. To novo izražanje zlogotvornega r ni sicer tako dosledno kakor prejšnje, pač pa je enostavnejše in mnogo bolj praktično, tako da se mora tudi to šteti knjigi v dobro. Pravila o besednem krajšanju so preprostejša in krajša, kar daje tej izdaji istotako prednost pred prvo. Nadalje so odpravljeni samoznaki za: misel, mišljenje, to, vse in tolik-a-o, izpremenjeni so samoznaki: ako, povsod, ta, obče in izp., novi samoznaki so: mnog, -a, sebe in medpona, oz. pripona — graf. — Ne zdi se mi pa čisto primerna uvrstitev nekaterih okrajšav med samoznake, n. pr.: nje, je, ji, mimo, nego, zmeraj, zunaj, zaradi itd, ker se lahko subsumirajo pod pravila, ki veljajo za izpuščanje samoglasnikov in za krajšanje členic; a to so malenkosti.

Končno naj še omenim, da je avtografiral stenografski del te izdaje avtor sam in je torej knjiga popolnoma pristno domače delo. Tudi ta del, ki zahteva neverjetno mnogo časa in truda, se je avtorju posrečil, tako da je lahko na svoje delo ponosen.

L. Mastnak.

Popolna slovnica esperantskega jezika. Priredil, izdal in založil Ljudevit Koser, Juršinci pri Ptuju na Štajerskem. Tiskal C. Albrecht (Maravić i Dečak), Zagreb 1910, 8°. 112 + II. str. Cena K 1'20.